

נושא 2

מהותם של חוקי התעבורה

רעיון מרכזי

במרחב התעבורתי נעים עוברי דרך שונים: הולכי רגל, נוסעים ברכב, נהגים ורוכבים על אופניים. חוקי התעבורה ותקנות התעבורה, שכל אחד מעוברי הדרך חייב לציית להם, באים להסדיר את ההתנהגות בדרך, ליצור אחידות, להגדיר 'שיח אחיד' ו'שפה אחידה', ועל-ידי כך להבטיח את שלומם ובטיחותם של עוברי הדרך. לעיתים, חוקי התעבורה מצמצמים את זכויותיו של הפרט, אך הם עושים זאת כדי להרחיב את זכויות הכלל, ובכל מקרה הם אינם שרירותיים, אלא נמצאים בזיקה לעקרונות המקובלים של הבטיחות בדרכים - עקרון הבולטות, עקרון ההתייחסות הכוללת לסביבה התעבורתית, עקרון השונות, עקרון הספק ועקרון מרחב הבטיחות או עקרון הפער.

מטרות הלומדים

1. יכירו את חוקי התעבורה ואת תקנות התעבורה.
2. יבינו את החשיבות של חוקי התעבורה והציות להם.
3. יכירו את עקרונות ההתנהגות הבטיחותית כמקור לחוקים ולתקנות התעבורה.
4. יגבשו עמדה כלפי צמצום זכויות הפרט ולמען הרחבת זכויות הכלל, כנקודת מוצא בחקיקת חוקי תעבורה ותקנות תעבורה.

דידקטיקה

הניסיון לאפיין את חוקי התעבורה ואת תקנות התעבורה יתמקד בכמה היבטים, אשר יכולים גם לסייע להבנת החשיבות שבציות לחוקים ולתקנות התעבורה. היבט אחד יעסוק בזיקה שבין עקרונות ההתנהגות הבטיחותית (ראו תת-פרק נפרד בנושא זה) לבין חוקים ותקנות תעבורה. הלקח המצופה שיופק מהפעילות הוא, שחוקי התעבורה אינם שרירותיים, אלא נמצאים בזיקה לעקרונות ההתנהגות הבטיחותית ומשרתים אותם. היבט נוסף יעסוק בחוקי תעבורה המצמצמים לכאורה את זכויות הפרט, אך מרחיבים את זכויות הכלל, ובכך תורמים לרווחתו ולשמירת חייו של הפרט. העיסוק בשני היבטים אלה, מעבר להכרת היבטים שונים של החוק, נועד לתרום לנכונות לציית לחוקים לא רק מאימת העונש, אלא מתוך הכרה והבנה עמוקה של מידת חשיבותם.

רצף הנושאים

1. מה מאפיין את חוקי התעבורה?
2. חוקי התעבורה והבטיחות בדרכים וזיקתם אל עקרונות ההתנהגות הבטיחותית.
3. היבטים של צמצום זכויות הפרט והרחבת זכויות הכלל בחוקי התעבורה והבטיחות בדרכים.

מה מאפיין את חוקי התעבורה?

במרחב התעבורתי נעים עוברי דרך שונים: הולכי רגל, נוסעים ברכב, נהגים ורוכבים על אופניים. חוקי התעבורה ותקנות התעבורה באים להסדיר את ההתנהגות בדרך, ליצור אחידות, להגדיר 'שיח אחיד' ו'שפה אחידה'. **חוקי התעבורה מורכבים משלושה נדבכים:**

1. **'פקודת התעבורה'** - החוק שנחקק בכנסת בשנת 1961 ומהווה חקיקה ראשית.
2. **'תקנות התעבורה'** - הן התוספות לחוק משנת 1961. המחוקק הבין, כי החיים הם דינמיים, ועל כן העניק לשר התחבורה סמכות להתקין תקנות בענייני תעבורה המתאימות למציאות היום-יומית המשתנה. התקנות מותאמות לצרכים עדכניים ומשמשות כחוקים לכל דבר ועניין. דינמיקה זו, שבין חוקים שנחקקו בכנסת לבין נהלים שמתקין משרד ממשלתי זה או אחר, אופיינית לכל משרדי הממשלה, ובאה לידי ביטוי בתחומי חיים שונים ובזיקה לחוקים רבים ומגוונים.
3. **חוקי העזר העירוניים** - הרשויות המקומיות מתקינות ומשרד הפנים מאשר אותם. תוקפם מחייב, ומעמדם בגבולות אותה רשות מקומית כמעמד כל חוק וחוק, בתנאי שלא יעמדו בסתירה לחוק קיים אחר.

חוקי התעבורה כוללים גם את התמרורים, הרמזורים והסימנים על פני הדרך. הסמלים והסימנים הם חזותיים, והם חלק מאותה שפה בלי מילים, שפה בין-לאומית, המאפשרת תקשורת בין עוברי הדרך השונים.

שפה זו היא בעלת היגיון ומבנה אחיד. התמרורים משמשים כאמצעי לאזהרה, להוריה ולהכוונה, והם מספקים מידע חשוב וחיוני לכל עוברי הדרך, על מנת שיוכלו לקבל החלטות בשיקול דעת מושכל. לצורה של התמרור יש חשיבות, **לדוגמה:** תמרור משולש שקודקודו מופנה כלפי מעלה מלמד, שיש להיזהר, עוד לפני שנראה מהו הצבע שלו או מה כתוב בו. לתוכן הכתוב או המצויר בתמרור הוריה עגול יש משמעות - הוא מורה לבצע פעולה מסוימת או להימנע ממנה.

גם לצבע של התמרור משמעות, צבע אדום למשל, אומר 'לא לבצע', והצבע הכחול אומר 'בצע', 'עשה'. פירוש לא נכון של המידע המופיע בתמרורים יגרום לטעות, לתקלה, לבלבול ולחוסר סדר בכביש. לכן, התמרורים זהים בכל העולם וזו 'שפה בין-לאומית'.

במהלך הנסיעה וההליכה בדרך עלינו להשתמש במערכת מוסדרת ומוסכמת של כללי התנהגות ברורים, מה מותר ומה אסור, מתי וכיצד.

לדוגמה: כאשר מכונית מתקרבת למעבר חצייה והולך רגל מתחיל לחצות את הכביש, התקנה מחייבת את הנהג לעצור ולאפשר להולך הרגל לחצות את הכביש בבטחה;

כאשר נהג אוטובוס מתכוון לצאת מתחנת האוטובוס אחרי שאסף את הנוסעים, עליו לאותת לפני כן; כאשר רוכב האופניים רוצה לסטות ממסלולו ולפנות ימינה, עליו לאותת ביד ימין; כאשר נהג או רוכב אופניים מגיעים לצומת וכלי רכב באים מכיוונים שונים, עליהם להאט את מהירות נסיעתם ולעיתים גם לעצור את הרכב ולאפשר מעבר לכלי רכב אחר על-פי סדר ('זכות קדימה'), כפי שנקבע בחוק וכפי שמורה התמרור.

החוק בא לעזרת הנהגים ומסדיר את התנועה באמצעות תמרורים כמו: אור אדום ברמזור ותמרור 'עצור' - מצווים לעצור עצירה מוחלטת, תמרור 'תן זכות קדימה' מורה להאט את הרכב ולהעניק זכות קדימה לרכב אחר, תמרור 'רחוב משולב' קובע, כי במרחב זה רשאים להתנהל הן הולכי הרגל והן כלי הרכב, ולכן יצפה הנהג להולכי רגל ולילדים משחקים ברחוב, והולכי הרגל ידעו שברחוב זה נוסעות מכוניות ויתנהגו בהתאם. לעומת זאת, בדרך מהירה לא יצפה הנהג לפגוש הולכי רגל, כי על-פי החוק 'אסורה הכניסה להולכי רגל בדרך מהירה', ומי שמעלה או מוריד נוסעים צפוי לעונש ולקנס. בסביבת בתי-הספר מוצב בדרך כלל תמרור האומר 'הולכי רגל בקרבת מקום', ועל הנהג מוטלת חובת הזהירות.

לפני מסילת רכבת מוצבים תמרורים המזהירים 'התקרבות למפגש מסילת ברזל'. במרחבים אלו מזהירים הולכי הרגל והנהגים, כי יש לנקוט משנה זהירות. במדרכה שמותר לחנות עליה יופיע התמרור 'מותרת החנייה על המדרכה', והולכי הרגל ידעו ויתנהגו בהתאם.

מערכת החוקים והתקנות, באמצעות כללי ההתנהגות ובאמצעות סימנים מוסכמים, משפרת את התקשורת בין עוברי הדרך השונים, ומאפשרת תקשורת טובה יותר ביניהם. ישנן תקנות תעבורה ברורות וחד-משמעיות כמו: לעצור לפני הצומת כשיש אור אדום ברמזור, או תמרור 'עצור', לאותת לפני סטייה מנתיב לנתיב, לציית להוראות התמרורים. לעומתן, ישנן תקנות המאפשרות שיקול דעת לנהג ולהולך הרגל כמו: תקנה מספר 51 "לא ינהג אדם רכב אלא במהירות סבירה בהתחשב בכל הנסיבות ובתנאי הדרך והתנועה בה, באופן שיקיים בידו שליטה מוחלטת ברכב". המהירות הסבירה אינה בהכרח המהירות המרבית, ופעמים רבות עליה להיות נמוכה ממנה, בהתאם לשיקול דעתו של הנהג, על-פי תנאי הדרך, ובלבד שלא תחרוג מהמהירות המרבית המותרת. כך גם תקנה 47 (ד), העוסקת בעקיפה: "נהג רכב לא יעקוף רכב אלא אם הדרך פנויה...". תקנה זו מעברה את האחריות לעקיפה בטוחה אל הנהג ואל שיקול הדעת הסביר שלו. גם הולך הרגל חייב לציית לתקנות התעבורה ובו-זמנית להפעיל שיקול דעת כנדרש, כמו היכן ומתי ניתן לחצות את הכביש בבטחה.

ככלל, על כל עוברי הדרך השונים מוטלת החובה לציית לתקנות התעבורה, ובמקביל, להפעיל שיקול דעת במהלך ההתנהלות בדרך בהתאם לתנאי הדרך, התנועה וכד'.

גם אם יהיה החוק מפורט ומקיף ככל שיהיה, לא יהיה בו די, וקיימת החובה על האנשים לשקול את דעתם ולקבל החלטות החיוניות לשמירה על החיים. לדוגמה: החוק מחייב את הנהג לאפשר להולכי הרגל לחצות את הכביש בבטחה במעבר החצייה. למרות זאת, הולך הרגל אינו יכול לסמוך על הנהג, ולכן, גם במעבר חצייה הוא חייב לבדוק היטב שהכביש פנוי ושהנהגים עצרו והם מאפשרים לו לחצות בבטחה.

תקנת 'חובת הזהירות הכללית' (תקנה מספר 21) מחייבת את כל עוברי הדרך, נהגים, הולכי רגל, נוסעים ברכב ורוכבי אופניים, לשאת באחריות אישית לבטיחות בדרכים.

◀ לשון החוק: תקנה 21¹

"חובתו של עובר דרך

- א. כל עובר דרך חייב להתנהג בזהירות.
- ב. כל עובר דרך חייב להתנהג באופן שלא-
 1. יקפח זכותו של אדם להשתמש שימוש מלא באותה דרך.
 2. יגרום נזק לאדם או לרכוש ולא ייתן מקום לגרום נזק כאמור.
 3. יפריע את התנועה ולא יעכבנה.
 4. יסכן חיי אדם.
- ג. לא ינהג אדם רכב בקלות ראש בלא זהירות, או ללא תשומת לב מספקת בהתחשב בכל הנסיבות ובין השאר בסוג הרכב, במטענו, בשיטת בלמיו, באפשרות של עצירה נוחה ובטוחה והבחנה בתמרורים, באותות שוטרים בתנועת עוברי דרך ובכל עצם הנמצא על פני הדרך או סמוך לה ובמצב הדרך".

1 תקנות התעבורה תשכ"א, 1961.

העקרונות הבסיסיים להתנהגות בטיחותית

1.

עקרון הבולטות:

כל עוברי הדרך צריכים להיראות ולבלוט בהיותם בדרך.

2.

עקרון ההתייחסות הכוללת לסביבה התעבורתית:

עובר דרך חייב לסקור את סביבתו בעקיבות, בתבונה ובתשומת לב, ולהבחין בכל דבר שעשויה להיות לו השפעה על בטיחותו.

3.

עקרון השוני והרב-גוניות:

עובר הדרך צריך להכיר את מגבלותיו של עובר הדרך האחר, ואת חוסר הסימטרייה שבין נקודת המבט של האחר (הזולת) לבין נקודת המבט שלו.

4.

עקרון אי-הוודאות והספקנות:

עובר הדרך צריך להטיל ספק באשר למעשיהם של עמיתיו בדרך. אסור לו לסמוך על האמצעים הטכניים של הרכב או על התנהגותו של אדם אחר.

5.

עקרון מעטפת הבטיחות (הפער):

כל עוברי הדרך צריכים לשמור על מעטפת בטיחות שתקנה להם מקדמי בטיחות של מרחק, זמן, מהירות והתייחסות לתנועה.

1. עקרון הבולטות

כלל זה של התנהגות בטיחותית בדרך הוא הצורך להיראות ולבלוט. לכל 'שחקן' במגרש התחבורתי יש יתרון בהיותו נראה על-ידי ה'שחקנים' האחרים במרחק מרבי ומוקדם ככל האפשר. רוב התאונות מתקשרות לגורם ההפתעה, לאירוע פתאומי בלתי צפוי ולחוסר יכולת לפעול כדי למנוע, בגלל זמן תגובה וטווח מרחק לא מספיקים. הבולטות חשובה הן לנהג והן להולך הרגל כדי למנוע תאונות. ככל שיראו אותך טוב יותר, יוכלו המשתמשים האחרים בדרך להתארגן ביחס אליך, לחפש דרכי מילוט, לבלום או לפנות את הציר כדי למנוע פגיעה.

בניגוד להתנהגותן של חיות שונות בטבע, שמסתירות את נוכחותן באמצעות צבעי הסוואה, כמו זיקית או כמו ארנבות, המסתתרות בשיחים כדי לא להיחשף. מי שלוקח חלק בתנועה חייב להפגין את נוכחותו באור, בצבע ובקול. וזאת, מכיוון שהסכנה נובעת בעיקר ממי שאיננו רואה אותך ושאתה אינך מודע לנוכחותו; המכונית המסתתרת מעבר לעיקול, הילד המוסתר בין שתי מכוניות חונות או האופנוע המגיח מאחורי משאית.

הבולטות בדרך יכולה להתבטא בניגודי צבעים, בהבדלי גודל, בלבוש צבעוני או בהיר ובמחזירי אור בשעות החשיכה.

דוגמאות לתקנות תעבורה שמתייחסות לעקרון הבולטות: התקנה המחייבת להחזיק אפוד צהוב עם פסים זוהרים ברכב, ולהשתמש באפוד כאשר יוצאים מהרכב בצדי הדרך, התקנה המחייבת להשתמש בפנסי האיתות בעת העצירה בשולי הדרך, ולסמן עם משולש אזהרה כשהרכב מקולקל, והתקנה בדבר צביעת התמרורים בצבעים זוהרים.

לדוגמה: תקנה (96) אומרת: לא ישתמש אדם ברכב אלא אם מערכת האורות שבו מותקנת ופועלת כהלכה.

2. עקרון ההתייחסות הכוללת לסביבה התעבורתית

עובר דרך חייב להבחין בכל דבר שעשויה לו להיות השפעה על בטיחותו בדרך, ולצורך זה עליו לסקור את סביבתו בדרך בעקיבות, בתבונה ובתשומת לב.

אפשר לומר, שהעיקרון הזה משמעותו, שלכל עובר דרך צריך להיות תמיד 'ראש גדול' בעת השימוש בדרך, עליו לסרוק את הסביבה בכללותה ולהתייחס בתשומת לב לכל אירועי התחבורה הנראים וגם לאלו המתחוללים מעבר לסביבה הקרובה והמיידית הנראית לעיני המשתמש בדרך.

לדוגמה: רכב שעצר לפני מעבר חצייה עלול להסתיר רכב אחר שעומד לעקוף אותו. על הולך הרגל להביא זאת בחשבון, לעצור בקצה המכונית שעצרה, להתבונן ולבדוק שאין רכב עוקף ושהכביש פנוי.

עוברי הדרך צריכים להתייחס באופן פעיל לדברים שהם קולטים מהסביבה בעת הסריקה המתמדת, ולבחור התנהגות מתאימה, כדי להימנע מלהיקלע למצב חירום או לאירוע תאונה.

תקנה (110 א') אומרת: לא יחצה אדם כביש אלא לאחר שבדק את מצב התנועה שבו ונוכח שאפשר לחצותו בבטיחות.

3. עקרון השוני והרב-גוניות

כל אחד מהמשתתפים בדרך הוא בעל יכולת שונה ומגבלות ייחודיות. המשתמשים השונים בדרך נמצאים בדרך כלל בתנאי נראות שונים. נקודת הגובה ושדה הראייה של נהג אוטובוס, למשל, שונה משל רוכב אופנוע. שדה הראייה שלהם מתוחם בצורה שונה, והמשימה שהם מבצעים מעסיקה אותם וגוזלת את תשומת ליבם במידה שונה. הולכי רגל וגם רוכבי אופניים לא יכולים להתחרות במכונית מפני שהיא נעה במהירות גדולה מהם. מאידך-גיסא, אין ביכולתו של הנהג לשנות את כיוון נסיעתו באופן מידי או לבלום במקום כמו הולך רגל. רוכב אופניים נע מהר יותר מהולך רגל, אך הוא פחות יציב ונחוץ לו מרווח תנועה כאשר הוא נע במהירות נמוכה. אחד העקרונות החשובים בהתנהגות בטיחותית הוא היכולת להבין את מגבלותיו של המשתמש האחר בדרך, ולזכור, שאין בהכרח סימטרייה בין נקודת המבט של המשתמשים השונים ב'משחק' התעבורתי בדרך. כושרו של ילד להבין את מגבלות האחר תלוי בגילו. מן הראוי לזכור, שילדים צעירים (מתחת לגיל 10) עדיין אינם מסוגלים לשער מראש את תגובותיו של הנהג הבא ממולם. תקנה (31 ב) אומרת: הנהג ברכב ברחוב משולב יאפשר להולכי רגל ולילדים המשחקים בו את פעילותם, ולא ימשיך בנסיעה אלא אם כן הבטיח שנסיעתו לא תסכן אותם. תקנה (34 א) בכביש, בשביל או בנתיב שיועדו וסומנו לסוג מסוים של כלי רכב או לעוברי דרך מסוימים, לא ישתמשו נוהגי רכב או עוברי דרך אחרים.

4. עקרון אי-הוודאות והספקנות

העובר בדרך חייב להיות ספקן ולפעמים אפילו חשדן באשר למעשיהם ולכוונותיהם של המשתמשים האחרים בדרך, עד אשר שוכנע שאין הם מסכנים אותו. הנהג ברכב שנע ממול יכול להיות מנוסה ומתון, אך ייתכן שהוא נהג חדש שקיבל את רשיונו זה לא מכבר, או אולי איננו בקיא בהפעלת הרכב, או שדעתו מוסחת בגלל עייפות או קוצר רוח. עקרון אי-הוודאות מתייחס לפעולות מוצלחות פחות של אנשים שונים בדרך. עובר הדרך צריך לשאול את עצמו אם נהג זה או אחר ראה אותו והאם הוא הבין את כוונתו. הכלים הקוגניטיביים של האדם - תפיסה, חשיבה והערכה - צריכים לעזור לו להימנע גם מהסתכנות הנובעת מהסתמכות נרחבת מדי על תקינות המערכת הטכנית. לדוגמה: כשהרמזור למכוניות מראה אור אדום והרמזור להולכי הרגל מראה אור ירוק, מן הראוי שהולכי הרגל ימתינו עוד קצת ויוודאו שהנהגים אכן מאטים וכלי הרכב נעצרו, כי בלמי הרכב עלולים להתקלקל וגם הנורה ברמזור עלולה שלא להידלק. המכונית, כמו גם הנהג, עלולים שלא לפעול בצורה תקינה. דוגמה: תקנה (41) אומרת: נוהג רכב לא יפנה ימינה או שמאלה תוך כדי נסיעה או כשהוא מתחיל לנסוע, ולא יסטה מקו נסיעתו, אלא במהירות סבירה במידה שהוא יכול לעשות זאת בבטחה בלי להפריע את התנועה ובלי לסכן אדם או רכוש. ובנוסף, התקנות העוסקות בהגבלת העקיפה במקומות מסוימים - משום חוסר הוודאות ביחס לאפשרות לבצע את העקיפה, ומתוך חשש שעלול להופיע רכב ממול, או משום חוסר הוודאות ביחס להשלמת העקיפה, למשל לפני צומת.

5. עקרון מעטפת הבטיחות (הפער)

כל עוברי הדרך חייבים לשמור על מעטפת בטיחות. מעטפת הבטיחות מתייחסת אל אירועי התנועה בדרך ואל מערכת התגובות וההתנהגויות של האדם, והיא חייבת לכלול מרווח - פער - במונחים של מרחק, זמן ומהירות. הפער ומעטפת הבטיחות מאפשרים תחום ספיגה של טעות או של כשל טכני-מכני. תחום הספיגה של טעות עשוי להתבטא בטווח המרחק שבין כלי רכב, או בין הרכב להולכי הרגל, זמן ההמתנה בתמרור עצור, ובפער הזמן והמהירות לפני השתלבות בזרם התנועה. מעטפת הבטיחות אינה קבועה בממדיה. היא תלויה בנסיבות ועלולה להיות גדולה בהרבה בנסיבות חמורות. למשל: בכביש חלק יש לשמור על מעטפת בטיחות גדולה בהרבה (גם במרחק, גם בזמן וגם במהירות) מאשר בכביש יבש. עיקרון זה חל גם במקרים של מזג אוויר גרוע, ראות לקויה, עייפות, נהיגה ברכב כבד וכיו"ב. גם הולכי רגל חייבים לפעול על-פי כללי מעטפת בטיחות גדולה יותר בנסיבות קשות, כולל תנאי מזג אוויר מכבידים או תנועה מהירה של כלי רכב בכביש. דוגמה: תקנה (45) אומרת: נוהג רכב לא ייסע אחורנית אלא אם יש צורך בכך, ובמידת הצורך, ולאחר שנקט את האמצעים הדרושים בנסיבות הקיימות כדי למנוע:

1. סיכון או פגיעה

2. הטרדה או הפרעה.

ובנוסף: כל התקנות שעוסקות בשמירת מרחק בין רכב אחד למשנהו, וכל התקנות שעוסקות בהגבלת מהירות הנסיעה בהשוואה למהירות הנסיעה המקסימלית האפשרית של הרכב.

■ ראה: מה אומר החוק? תקנות התעבורה - משרד התחבורה <http://he.mot.gov.il>

1 פעילות אחת

טיבו של חוק

המטרה: יצירת חוקים באמצעות משחק קבוצתי

מספר משתתפים במשחק: 10 - 12

אם קבוצת התלמידים גדולה יותר, רצוי לתכנן את המשחק בחדר גדול יותר ולערוך שני משחקים במקביל. הדיון שיבוא בעקבות המשחק יתקיים במליאה. מקור: בצוותא, מדריך להוראת הדמוקרטיה, אוקי מרושק, הוצאת כנרת

		×		
				×
×				
				×
×				

↓
כן
↑
מימין

1 סדר היום

התהליך:

1. מסמנים על רצפת החדר מסלול התקדמות המורכב מריבועים. בסך הכול כשלושים ריבועים (אם אין מרחב מתאים, גדול מספיק, ניתן להכין את המשחק על בריסטול, ולהשתמש בכלי משחק מתאימים, כמשחק שולחני).
 2. מסמנים עשרה ריבועים ב-X או בכל דרך אחרת.²
 3. כל משתתף במשחק מקבל קלף ממוספר, ובתחילת המשחק מניחו בריבוע ההתחלה. הקלף נועד לסימון, כדי שהמשתתף עצמו לא יאלץ לעמוד בתוך הריבוע הצר, אלא לידו.
 4. מריבוע ההתחלה מתקדם כל משתתף לאורך המסלול, על-פי הטלת קובייה.
 5. סדר היציאה למסלול ייקבע גם הוא על-פי הטלת קובייה (המספר הגבוה ביותר יצא ראשון, וכך הלאה).
 6. מנחה המשחק מדגיש שלושה חוקי יסוד:
 1. ההתקדמות היא על-פי הטלת הקובייה.
 2. כל מי שמגיע למשבצת המסומנת ב-X (או בכל סימן אחר) חייב להמציא חוק חדש למשחק.
 3. מנצח מי שמגיע ראשון לריבוע האחרון.
- הסבר לסעיף ב': כל מי שיגיע למשבצת מסומנת יוכל להמשיך במשחק לאחר שחוקק חוק חדש למשחק, שיחייב את המשתתפים. משתתף שאינו רוצה להמציא חוק חדש יחכה שני תורים כדי להמשיך ולהתקדם. המנחה יימנע מלחוות דעה על החוקים שיחוקקו המשתתפים, ולא יתערב בתגובות המשתתפים כלפי החוק או המחוקק. מקצת החוקים יכולים להיות מאוד הוגנים, חלק אחר עלול להיות בלתי הוגן ובלתי שוויוני. יכולים גם להתגלות גילויים של אנוכיות או לחלופין, גם זולתנות (אלטרואיזם).
7. החוקים שנחקקו יירשמו על הלוח, ובתום המשחק יתקיים דיון בנושא.

דיון בעקבות המשחק

1. מה היו החוקים והכללים שקבעה כל קבוצה?
2. האם החוקים והכללים היו ברורים דיים? האם כולם הבינו אותם? האם החוקים היו הוגנים במידה שווה?
3. כמה מהחוקים נבעו מטעמי נוחות פרטיים של המחוקק, וכמה מהם התייחסו לטובת הכלל והמשחק?
4. מהו לדעתכם, חוק הגיוני ומהו חוק בלתי הגיוני?
5. האם יש קשר בין הגיונו של החוק והיכולת לאכוף אותו?
6. במחשבה נוספת, האם הייתם קובעים חוקים וכללים אחרים? האם ההצלחה הייתה רבה יותר?
7. האם יש 'רווח' בציות לחוק או האם יש 'הפסד'? מי מרוויח ומי מפסיד?
8. אם היו משתתפים שנמנעו מלקבוע חוקים חדשים, מהם הנימוקים שלהם להימנעותם?
9. התייחסו למצבים דומים מחיי היום-יום שלכם.

2 יש הנוהגים לשים במשבצות המסומנות חפיסות שוקולד, כשהם מניחים שהדבר יתרום להגברת המוטיבציה ויחזק את התחושה של הכוח שבידיו של המחוקק.

צמצום זכות הפרט והרחבת זכות הכלל

במקרים רבים החוק מצמצם את זכויות הפרט על מנת להגדיל את רווחת הכלל. גם בתחום הבטיחות בדרכים ישנם לא מעט מקרים, שבהם החוקים והתקנות מצמצמים את זכויות הפרט, למשל, הגבלות תנועה באזורים שונים (איסור כניסה לכלי רכב או להולכי רגל בדרכים שונות) ובמקביל מרחיבים את רווחת הכלל.

אנ 83 י 87

דוגמאות מתחום הבטיחות בדרכים המסבירות כלל זה (ראה בהמשך).

מהלך הפעילות - בוגרות

1. כל זוג יזהה את הזכות של הפרט שצומצמה ואת הזכות המורחבת של הכלל בכל אחד מהמקרים.
2. כל זוג יחליט האם הפגיעה מוצדקת?
3. כל זוג יחשוב על שתי דוגמאות נוספות של חוקים ותקנות מניסיונם הפרטי בתחום הבטיחות בדרכים, ויבדוק איזו זכות צומצמה? מהי הסיבה לצמצום? האם הצמצום היה מוצדק? האם הייתה הרחבת זכויות לכלל ובמה? כל זוג יבחר דוגמה אחת מתוך שתי הדוגמאות שחשב עליהן, ויציג אותה בפני מליאת הכיתה.

דיון

1. כיצד ובאיזו מידה תורמים החוק או התקנה לרווחת הציבור? לשמירה על הזכות לחיים?
2. האם יש הצדקה לצמצום זכות הפרט ולהגדלת זכות הכלל, במקרים כמו אלה שעוסקים בהם חוקי התעבורה?
3. הצע דרכים, כיצד ניתן לשכנע נהגים והולכי רגל לציית לחוקי התעבורה, גם במקרים שבהם מצומצמת זכותו של פרט זה או אחר ונפגעים לכאורה האינטרסים או הנוחיות של הפרט.

צמצום זכות הפרט והרחבת זכות הכלל: השלם את הטבלה

1. איזו זכות נפגעה או צומצמה?
2. איזו זכות הורחבה?
3. האם קיימת הצדקה לכך? נמק.

פעולות לתלמיד: צמצום זכות הפרט והרחבת זכות הכלל

החוק ותקנות התעבורה קובעים	זכות הכלל שהורחבה	זכות הפרט שאומצמה	המקרה
<p>"כאשר יש אור אדום ברמזור אסור להתחיל בחציית כביש, ומי שנמצא בכביש, יפנה מיד".</p>			<p>1. אני ממהר להגיע לבית-הספר. הגעתי למעבר חציה, וברמזור להולכי רגל דולק האור האדום. אני עומד לאחר למבחן, ובכל זאת אני חייב להמתין להופעת האור הירוק.</p>
<p>במקום שבו מוצב תמרור ב-2 "אסורה הכניסה לכל רכב לרבות עגלת יד ורכב אחר המונע ביד (כביש חד-סטרי)".</p>			<p>2. ברחוב שבו אני גר הוצב התמרור 'אסורה הכניסה' מדי יום אני נאלצת לנסוע מרחק של שני ק"מ על מנת להיכנס לרחוב מצידו האחר.</p>
<p>במקום שבו מוצב תמרור ב-15 "אסורה הכניסה לרכב מנועי מסחרי שמשקלו הכולל המותר בטונות עולה על הרשום בתמרור".</p>			<p>3. באזור שבו אני גר הכניסה לרכב כבד אסורה (למשאיות ולאוטובוסים). אני נהג משאית ועובד עד שעות הערב. מכיוון שאיני יכול להחנות את המשאית שלי ליד הבית, אני נאלץ ללכת ברגל מרחק של כחצי שעה.</p>
<p>"לא ירכב אדם על אופניים על מדרכה או על חלק מהדרך המיועד להולכי רגל בלבד, אולם מותר להולך רגל להסיע אופניים על המדרכה, אם אין בכך הפרעה להולך רגל. עם זאת, החוק מותר לרכוב בשבילים המיועדים לאופניים ובמגורים ובגנים שבהם הרכיבה אינה מפריעה לשאר עוברי הדרך".</p>			<p>4. אני רוכב על אופניים זמן קצר לפני יחסית. הוריי לא מרשים לי לרכוב על הכביש הסמוך לכיתת, כי הכביש עמוס וסואן. רציתי לרכוב על המדרכה, אך זה אסור מבחינה חוקית, כך שהחוק מונע ממני כמעט לגמרי להשתמש באופניי.</p>
<p>"בדרך מהירה שבה מוצב תמרור ב-54, אסורה הכניסה להולכי רגל, לאופניים, לרכב איטי, לעגלות יד, לכעלי חיים ולכלל רכב אשר אינו מסוגל או מורשה לנוע במהירות שצוינה בתמרור ב - 53 המוצב לפני הכניסה לדרך מהירה".</p>			<p>5. אני גר ביישוב הסמוך לכביש 6, דרך רבין - חוצה ישראל. אם ניתן היה לעצור ולאפשר לי לרדת ליד היישוב הייתי עושה את הדרך הביתה בתוך עשר דקות. אך העצירה להעלות נוסעים והורדתם בדרך מהירה אסורה, ולכן התחנה שבה אני יורד רחוקה מאוד מביתי.</p>

תשובות למורה: צמצום זכות הפרט והרחבת זכות הכלל

החוק ותקנות התעבורה קובעים	הרחבת זכות הכלל	צמצום זכות הפרט	המקרה
<p>"כאשר יש אור אדום ברמזור אסור להתחיל בתצוית כביש, ומי שנמצא בכביש, יפנהו מיד".</p> <p>במקום שבו מוצב תמרור ב-2 "אסורה הכניסה לכל רכב לרכות עגלת יד ורכב אחר המונע ביד (כביש חד-סטרי)".</p>	<p>כלי רכב ובהם, אולי, נוסעים תלמידים, שגם הם ממהירים, יוכלו לנסוע אם מופע הרמזור עבורם ירוק.</p>	<p>אני חייב להמתין גם אם אאחר למבחן.</p>	<p>1. אני ממנה להגיע לבית-הספר. הגעתי למעבר חצייה, וברמזור להולכי הרגל דולק האור האדום. אני עומד לאחר למבחן, ובכל זאת אני חייב להמתין להופעת האור הירוק.</p>
<p>מקום שבו מוצב תמרור ב-15 "אסורה הכניסה לרכב מנועי מסחרי שמשקלו הכולל המותר בטונות עולה על הרשום בתמרור".</p>	<p>הרחוב צר ושוכן בו גן-ילדים. אם שני כלי רכב יסעו זה מול זה, קיימת סכנה לנהגים ולהולכי הרגל.</p>	<p>נסעת מרחק ארוך יותר ומכובת זמן ודלק.</p>	<p>2. ברחוב שבו אני גרה הוצב התמרור 'אסורה הכניסה' מדי יום אני נאלצת לנסוע מרחק של שני ק"מ על מנת להיכנס לרחוב מצידו האחר.</p>
<p>במקום שבו מוצב תמרור ב-15 "אסורה הכניסה לרכב מנועי מסחרי שמשקלו הכולל המותר בטונות עולה על הרשום בתמרור".</p>	<p>זוהי שכונת מגורים שקטה, הרחוב צר וילדים רבים מסתובבים בשכונה. כלי רכב כבד מרעיש ומסכן את שלומם ובטיחותם של הולכי הרגל תושבי השכונה.</p>	<p>אין גישה עם הרכב עד לבית, והנהג הולך ברגל מרחק של כחצי שעה.</p>	<p>3. באזור שבו אני גר הכניסה לרכב כבד אסורה (למשאיות ולאטובוסים). אני נהג משאית ועובד עד שעות הערב. מכיוון שאני יכול להחנות את המשאית שלי ליד הבית, אני נאלץ ללכת ברגל מרחק של כחצי שעה.</p>
<p>"לא ירכב אדם על אופניים על מדרכה או על חלק מהדרך המיועד להולכי רגל בלבד, אולם מותר להולך רגל להסיע אופניים על המדרכה, אם אין בכך הפרעה להולך רגל. עם זאת, החוק מותר לרכוב בשבילים המיועדים לאופניים ובמגרשים ובגנים שבהם הרכיבה אינה מפריעה לשאר עוברי הדרך".</p>	<p>הולכי הרגל יכולים לצעוד על המדרכה מבלי שיוטרו על-ידי רוכבי האופניים.</p>	<p>היעדר מקום מתאים לרכיבה והאיסור לרכוב על המדרכה מצמצמים את האפשרות להשתמש באופניים ככלי תחבורה.</p>	<p>4. אני רוכב על אופניים זמן קצר למדי יחסית. הור"י לא מרשים לי לרכוב על הכביש הסמוך לביתנו, כי הכביש עמוס וסואן. רציתי לרכוב על המדרכה, אך זה אסור מבחינה חוקית, כך שהחוק מונע ממני כמעט לגמרי להשתמש באופניי.</p>
<p>"בדרך מהירה שבה מוצב תמרור ב-54, אסורה הכניסה להולכי רגל, לאופניים, לרכב אישי, לעגלות יד, לבעלי חיים ולכל רכב אשר אינו מסוגל או מורשה לנוע במהירות שצוינה בתמרור ב - 53 המוצב לפני הכניסה לדרך מהירה".</p>	<p>הדרך המהירה מאפשרת תנועה מהירה לכלים, כי מצמצמים בה את המורמים המעכבים את התנועה, כמו הולכי רגל, אופניים, עגורה, חגייה ועוד.</p>	<p>אין אפשרות להשתמש בדרך מהירה למי שצריך לעצור לשם ירידה או עלייה על רכב.</p>	<p>5. אני גר ביישוב הסמוך לכביש 6, דרך רבין - חוצה ישראל. אם ניתן היה לעצור ולאפשר לי לרדת ליד היישוב הייתי עושה את הדרך הביתה בחור עשר דקות. אך העצירה להעלאת נוסעים והורדתם בדרך מהירה אסורה, ולכן התחנה שבה אני יורד רחוקה מאוד מביתי.</p>

מדוע נחקקו דווקא חוקים אלו? או: הקשר בין חוקי התעבורה לעקרונות ההתנהגות הבטיחותית

אסמ"ר 58

- דף עבודה
- דף הסבר על העקרונות להתנהגות בטיחותית

מהלך הפעילות

א. באופן אישי

כל תלמיד יבדוק אם לתקנות השונות המופיעות בטבלה יש ביסוס הגיוני שמקורו בעקרונות ההתנהגות הבטיחותית.

ב. בקבוצה

1. הכיתה תתפצל לכמה קבוצות. כל קבוצה תקבל חמישה חוקים, הוראות ותקנות תעבורה.
2. התלמידים ירשמו מהו לדעתם ההיגיון שבבסיס התקנה? מדוע נקבעה תקנה זו?
3. תלמידי הקבוצה יבחנו את הקשר בין התקנות השונות לבין העקרונות להתנהגות בטיחותית.
4. אם במקרה ימצאו התלמידים תקנה או חוק שיש להם זיקה לאחד מעקרונות ההתנהגות הבטיחותית, הם יכתבו המלצה או כלל כלשהו, המוכר להם והמתייחס לעקרון זה.

ג. דיון במליאה

כל קבוצה תציג את התקנות ואת העיקרון הבטיחותי שבבסיסן. התלמידים ימלאו יחד את הטבלה 'עקרונות להתנהגות בטיחותית' בהתאם לממצאים שהעלו הקבוצות.

דף הסבר על עקרונות הבטיחות - ראו בעמ' 58

ההגיון שבבסיס החוק

נתחו את תוכנם של כל חוק או תקנה, ואת הזיקה שלהם לעקרונות ההתנהגות הבטיחותית.

עקרון מעטפת הבטיחות (המער)	עקרון אי-הודאות והספקנות	עקרון השוני והרב-גוניות	עקרון ההתייחסות הכוללת	עקרון הבולטות	החוק או התקנה
					<p>1. חובתו של עובר דרך</p>
					<p>2. מחירות סבירה</p>
					<p>3. האעה</p>

ההיגיון שבבסיס החוק

נחתו את תוכנם של כל חוק או תקנה, ואת היזקה שלהם לעקרונות ההתנהגות הבטיחותית.

עקרון מעטפת הבטיחות (הפער)	עקרון אי-הוודאות והספקנות	עקרון השווי והרב-גוניות	עקרון ההתייחסות הכוללת	עקרון הבולטות	החוק או התקנה
					<p>4. אין פנייה אלא בבטחה</p> <p>נוהג רכב לא יפנה ימינה או שמאלה תוך כדי נסיעה או כשהוא מתחיל לנסוע ולא יסטה מקו נסיעתו, אלא במהירות סבירה, במידה שהוא יכול לעשות זאת בבטחה מבלי להפריע את התנועה ומבלי לסכן אדם או רכוש.</p>
					<p>5. חובה לאותת ודרך האיתות</p> <p>1. נוהג רכב העושה אחד מאלה: 1. מתכוון לנוע או להפנות את רכבו. 2. מתכוון לסטות מנתיב נסיעתו. 3. עוצר את רכבו. ייתן אות בזמן ובמרחק מספיקים כדי להזהיר עוברי דרך אחרים, ובצורה המבטיחה כי האות ייראה לעיניהם, זולת אם סיבה סבירה מנעה אותו מלתת אות כאמור.</p>
					<p>6. עקיפה</p> <p>א. נוהג רכב לא יעקוף רכב, אלא אם הדרך פנויה במרחק מספיק כדי לאפשר לו את ביצוע העקיפה ואת המשך הנסיעה בבטיחות ללא הפרעה וללא סיכון לנסיעתו של רכב אחר, וללא הפרעה אחרת לתנועה מכל כיוון שהיא. ב. נוהג רכב לא יעקוף, לא ינסה לעקוף ולא יסיט את רכבו שמאלה או ימינה כדי לעקוף רכב במקרים האלה: 1. הראות לקיחה או שדה הראייה חסום או מוגבל. 2. הוא נמצא אחרי התמרוז א-30 לפני מפגש מסילת ברזל, ועד אחרי מפגש מסילת ברזל. 3. הוא מתקרב אל מעבר חצייה להולכי רגל המסומן על פני הכביש או על-די תמרוז המצוין מקום מעבר חצייה להולכי רגל, ועד שעבר את מקום מעבר החצייה.</p>

הריגיון שבבסיס החוק
נחתו את תוכנם של כל חוק או תקנה, ואת הזיקה שלהם לעקרונות ההתנהגות הבטיחותית.

עקרון מעטפת הבטיחות (הפער)	עקרון אי-הוודאות והספקנות	עקרון השווי והרב-גויות	עקרון ההתייחסות הכוללת	עקרון הבולטות	החוק או התקנה
					7. רכב שנועף לא יעלה לרכב אדם, למעט הנהג, ולא ירד ממנו ולא יניח הנהג או המסמנה על הרכב לעלות אליו או ללדת ממנו, אלא - 1. כשהרכב עומד. 2. מצידו הימני של הרכב כשהוא עומד בצד ימין של הדרך. 3. מצידו השמאלי של הרכב כשהוא עומד כדון מצד שמאל של הדרך. אולם, מי שיושב לצד הנהג רשאי לצאת מצידו הימני של הרכב לאחר שנקט את אמצעי הזהירות הדרושים. 4. במקום המיועד לעלייה ולירידה, אם יש ברכב מקום כזה.
					8. עלייה לרכב וירידה ממנו
					9. חובת חמירה של חמורת בטיחות
					10. הליכה בכביש
					1. ההולך בכביש, ילך סמוך לשפתו, מצידו השמאלי כשפניו אל התנועה הבאה לקראתו. 2. כאשר קבוצת אנשים צועדת בזמן תאורה בכביש בלתי מואר, חייבים הצועד ראשון והצועד האחרון בקבוצה לצד התנועה לשאת אור נייד או מחזיר אור, הנראה לנהגי כלי רכב ממרחק סביר. האחריות לקיום הוראה זו מוטלת הן על מי שארגן את צעידת הקבוצה והן על האחראי עליה בצעידתה.

ההיגיון שבבסיס החוק

נתחו את תוכנם של כל חוק או תקנה, ואת הזיקה שלהם לעקרונות ההתנהגות הבטיחותית.

עקרון מעטפת הבטיחות (הפער)	עקרון אי-הוודאות והספקנות	עקרון השוני והרב-גוניות	עקרון ההתייחסות הכוללת	עקרון הבולטות	החוק או התקנה
					<p>11. חציית הכביש</p> <p>1. לא יחצה אדם כביש אלא לאחר שבדק את מצב התנועה בו ונוכח שאפשר לחצותו בבטיחות.</p> <p>2. אם יש בקרבת המקום מעבר חצייה, מנהרה או גשר המיועדים למעבר הולכי רגל, לא יחצה הולך רגל את הכביש אלא בהם.</p> <p>3. אם אין בקרבת המקום מעבר חצייה, מנהרה או גשר כאמור, אך יש בקרבת מקום צומת, יחצה הולך הרגל את הכביש בקרבת צומת.</p> <p>4. בכל מקרה יחצה הולך רגל כביש במהירות סבירה ובקו ישר והקצר ביותר בין קצות הכביש, ולא יתעכב בכביש שלא לצורך.</p>
					<p>12. איסור שימוש באזניות בדרך</p> <p>לא ינהג אדם רכב ולא ילך עובר דרך בכביש כשלאזניות צמודות אזניות המחוברות למכשיר להשמעת צלילים או קולות, למעט אזניות המחוברות למכשיר שמיעה רפואי.</p>
					<p>13. חובת החזקת מערכת האורות במצב תקין</p> <p>לא ישתמש אדם ברכב אלא אם מערכת האורות שבו מותקנת ופועלת כהלכה.</p>

הריגיון שבבסיס החוק

נתחו את תוכנם של כל חוק או תקנה, ואת היקפה שלהם לעקרונות ההתנהגות הבטיחותית.

עקרונות מעטפת הבטיחות (הפער)	עקרון אי-הוודאות והספקנות	עקרון השוני והרב-מניית	עקרון ההתייחסות הכוללת	עקרון הבולטות	החוק או התקנה
					<p>14. עמעום</p> <p>1. הנהוג ברכב מנועי שפנסיו מאירים באור דרך, יעמעם אורותיו בכל אחד מאלה:</p> <p>א. הוא נוסע לקראת רכב אחר באותה דרך עד שיעבור אותו רכב אחר, או כשהוא נוסע לקראת רכב אחר הנמצא בדרך סמוכה ועלול לסטור נהג אחר.</p> <p>ב. הוא עוצר.</p> <p>ג. הוא נוסע מאחורי רכב ואלומת אור הדרך שלו מאירה את חלקו האחורי של רכב הנסע לפניו, אולם מותר לאותה קצרות על-ידי הנהג אור הדרך, כדי להזהיר את נהג הרכב שלפניו כי בכונתו לעקפו או לעבור על פניו, ובלבד שלא יאות כאמור, אם הוא עלול לסטור נהג רכב אחר הבא לקראתו.</p>
					<p>15. מקומות אסורים בעצירה, בהעמדה ובחנייה</p> <p>1. לא יעצור אדם רכב, לא יעמידנו, לא יחנה ולא ישאירו עומד, כולו או חלק ממנו, באחד המקומות המנויים להלן, אלא לשם מניעת תאונה או לשם מילוי אחרי הוראה מחוראות תקנות אלה, או אם סומן בתמרור אחר.</p> <p>ואלה המקומות:</p> <p>א. בצד שמאל של הדרך, אלא אם הכביש הוא חד-סטרי או בניגוד לכיוון הנסיעה. לענין תקנת משנה זו לא יראו בכביש חד-סטרי כביש שהוא חלק מדרך המחולקת על-ידי שטח ההפרדה.</p> <p>ב. על מדרכה, למעט במקום שהוסדר להעמדת רכב והנייתו לפי חוק עזר שהותקן על-פי סעיף 77 לפקודה, ובלבד שנתר מעבר להולכי רגל.</p> <p>ג. במקום כניסה לשטח המיועד לכלי רכב, פרט להעלאת נוסעים והורדתם.</p> <p>ד. בתוך מעבר חצייה או בתחום שנים-עשר מטר לפניו.</p>
					<p>16. ריווח בין אופניים לרכב אחר</p>

ההיגיון שבבסיס החוק

נתתו את תוכנם של כל חוק או תקנה, ואת היזקה שלהם לעקרונות ההתנהגות הבטיחותית.

עקרון מעטפת הבטיחות (הפער)	עקרון אי-הוודאות והספקנות	עקרון השווי והרב-גוניות	עקרון ההתייחסות הכוללת	עקרון הבולטות	החוק או התקנה
					<p>17. נסיעה בצד ימין</p>
					<p>17. הרוכב על אופניים ירכב קרוב ככל האפשר לשפתו הימנית של הכביש, וינהג בזהירות, ובמיוחד בעוברו רכב העומד או בעוקפו רכב הנע באותו כיוון.</p>
					<p>18. רכיבה על אופניים במקומות</p>
					<p>1. לא ירכב אדם על אופניים על מדרכה או על חלק מהדרך המיועד להולכי רגל בלבד. אולם, מותר להולך רגל להסיע אופניים על המדרכה אם אין בכך הפרעה להולכי רגל.</p> <p>2. חוקצה בדרך שביל מיוחד לאופניים וסמן בתמרוך מתאים, לא ירכב רוכב אופניים בכל חלק אחר של הדרך אלא באותו שביל.</p>
					<p>19. ריווח בין רכב לרכב אחר</p> <p>1. לא ינהג אדם ברכב בעקבות רכב אחר, אלא תוך שמירה על ריווח המאפשר לעצור בכל עת את הרכב ולמנוע תאונה, בהתחשב במהירות הנסיעה של שני כלי הרכב, במצב הדרך ובמצב הראות והתנועה בה.</p> <p>2. בלי לגרוע מן האמור בתקנת משנה (א), לא ינהג אדם ברכב בעקבות רכב אחר הנוסע לפניו באותו נתיב, אלא אם כן הוא שומר על מרווח זמן של שנייה אחת לפחות כדי לעבור, במהירות נסיעתו אותה שעה, את המרחק שבין שני כלי הרכב.</p>

הריגיון שבבסיס החוק - התשובות לתרגיל
נחתו את תוכנם של כל חוק או תקנה, ואת הזיקה שלהם לעקרונות ההתנהגות הבטיחותית.

עקרון מעטפת הבטיחות (הפער)	עקרון אי-הוודאות והספקנות	עקרון השוני והרב-מוניות	עקרון ההתייחסות הכוללת	עקרון הבולטות	החוק או התקנה
					<p>20. רכב המתקרב או הנכנס לאומת או דרך</p> <p>1. לא הוצב תמרור המורה על מתן זכות קדימה באומת או על עצירה לפני האומת בכיוון הנסיעה של נוהג הרכב, חולו הוראות אלה:</p> <p>א. נתקרו בו לאומת כמה כלי רכב מצדדים שונים, ייתן נוהג הרכב את זכות הקדימה לכלי רכב הבאים מימין.</p> <p>ב. נוהג רכב היוצא מדרך עפר ועומד להיכנס לדרך סלולה או לחצותה, ייתן זכות קדימה לרכב המתקרב בדרך הסלולה.</p> <p>2. נוהג רכב היוצא מחצאים, מדרך גישה לבית, מתחנת דלק, מתחנת שירות, ממקום חנייה לכלי-רכב וכיוצא באלה, או מכל מקום שאינו דרך, והוא עומד להיכנס לדרך או לחצותה:</p> <p>א. יאט ואף יעצור במידת האורך, כדי לאפשר להולכי רגל לעבור בבטחה, לפני שיעלה על המדרכה או על שול הדרך.</p> <p>ב. יאט ויתן זכות קדימה לכלי רכב המתקרבים באותו כביש לפני שייכנס לכביש.</p>

הריגיון שבבסיס החוק - התשובות לתרגיל נחתו את תוכנם של כל חוק או תקנה, ואת הזיקה לעקרונות ההתנהגות הבטיחותית.

עקרון מעטפת הבטיחות (הפער)	עקרון אי-הוודאות והספקנות	עקרון השווי והרב-גווניות	עקרון ההתייחסות הכוללת	עקרון הבולטות	החוק או התקנה	1. חובתו של עובר דרך
לא לנהוג במהירות המקסימלית, אלא לדאוג למקדם ביטחון שמאפשר התייחסות לנסיונות ולשליטה ברכב.			התקנה דורשת 'להתחשב בכל הנוסעים', כמפורט בתקנה, ומכאן שנדרש לסרוק את הסביבה ולהתייחס אליה בעקיפית, בתכונה ובתשומת-לב.		1. כל עובר דרך חייב להתנהג בזהירות 2. כל עובר דרך חייב להתנהג באופן שלא - א. יקפח זכותו של אדם להשתמש שימוש מלא באותה דרך. ב. יגרום נזק לאדם או לרכוש, ולא יתן מקום לאדם נזק כאמור. ג. יפריע את התנועה ולא יעכבה. ד. יסכן חיי אדם. 3. לא ינהג אדם ברכב בקלות ראש או בלא זהירות, או ללא תשומת לב מספקת בהתחשב בכל הנוסעים, ובין השאר בסוג הרכב, במטענו, בשיטת בלמיו ובמצבם, באפשרות של עצירה נוחה ובטוחה ובהבחנה בתמרוקים, באותות שוטרים בתנועת עוברי דרך, ובכל עצם הנמצא על פני הדרך או בסמוך לה ובמצב הדרך.	2. מהירות סבירה
			התקנה דורשת 'להתחשב בכל הנוסעים', כמפורט בתקנה, ומכאן שנדרש לסרוק את הסביבה ולהתייחס אליה בעקיפית, בתכונה ובתשומת-לב, ולבחור את מהירות הנסיעה בהתאם.		לא ינהג אדם ברכב אלא במהירות סבירה בהתחשב בכל הנוסעים ובתנאי הדרך והתנועה בה, באופן שיקיים ביזו את השליטה המוחלטת ברכב.	

ההיגיון שבבסיסים החוק - התשובות לתרגיל נתתו את תוכנם של כל חוק או תקנה, ואת היזקה שלהם לעקרונות ההתנהגות הבטיחותית.

עקרון מעטפת הבטיחות (הפער)	עקרון א'-הוודאות והספקנות	עקרון השוני והרג-ב-גיויות	עקרון ההתייחסות הכוללת	עקרון הבולטות	החוק או התקנה	3. האטה
המהירות הסבירה תאפשר לנהג לשמור על פער חזוי ולדאוג למקדים בטווחות.		1. גם אם אין הם נראים בפועל. עלולים להופיע הולכי רגל. 2. לא ידוע בוודאות מה עלול להתרחש בהמשך ההתנהגות. עלולים להופיע במפתיע הולכי רגל. 3. יש להביא בחשבון הפתעות מעבר לפסגה. 4. עלולים להפתיע הולכי רגל שיופיעו מאחורי האוטובוס.		לא רואים היטב את הרכב, והנהג לא רואה טוב מספיק את הדרך (רלוונטי לסעיף 2 ולסעיף 5).	1. שבתים בנויים לצדו, ושתנועת הולכי רגל מצויה בהם. 2. כשהוא בדרך מוגבלת מכל סיבה שהיא. 3. בקרבת קבוצת ילדים או בקרבת התקהלות. 4. בהתקרבו לפסגה או למקום שבו שדה ראייה מוגבל. 5. בהתקרבו אל אוטובוס העומד בתחנה ונעברו על ידו. 6. נוהג רכב לא יפנה ימינה או שמאלה תוך כדי נסיעה או כשהוא מתחיל לנסוע ולא יסטה מקו נסיעתו, אלא במהירות סבירה, במידה שהוא יכול לעשות זאת בכטחה מכלי להפריע את התנועה ומכלי לסכן אדם או רכוש.	4. אין פנייה אלא בכטחה
				בדרך זו הנהג מבליט את נוכחותו, ומבהיר את כוונותיו.	1. נוהג רכב העושה אחד מאלה: א. מתכוון לנוע או להפנות את רכבו. ב. מתכוון לסטות מנתיב נסיעתו. ג. עוצר את רכבו. ייתן אות בזמן ובמרחק מספיקים כדי להזהיר עוברי דרך אחרים, ונצורה המכטיחה כי האות ייראה לעיניהם, זולת אם סיבה סבירה מנעה אותו מלתת אות כאמור.	5. חובה לאותת ודרך האיתות

הריגוין שבכביסי החוק - התשובות לתרגיל

נתחו את תוכנם של כל חוק או תקנה, ואת היזקה שלהם לעקרונות ההתנהגות הבטיחותית.

עקרון מעטפת הבטיחות (הפער)	עקרון אי-הוודאות והספקנות	עקרון השווי והרב-גוויות	עקרון ההתייחסות הכוללת	עקרון הבולטות	החוק או התקנה	עקיפה
ניתן לבצע עקיפה רק אם בטוחים שאפשר להספיק לבצעה, ויש לדאוג למקדם ביטחון, שיאפשר לסיים את העקיפה בבטחה לפני מסילת הברזל.	התנהגות הנהג הנעקף או הרכב שבא ממול עלולים לגרום לרכב הנעקף שלא יוכל לסיים את עקיפתו לפני מסילת הברזל.	תנועת הולכי הרגל היא איטית יותר, ואין ודאות שישללמו את החצייה.	נוהג הרכב הנעקף צריך להבא בחשבון הברזלים אפשריים בין סוגי הרכב השונים בבציעות, ולהסייג את רכבו לעבר שפת הכביש.	יש להיזהר מלבצע עקיפה במקום שאינן רואה או נראה במידה מספקת.	1. נוהג רכב לא יעקוף רכב, אלא אם הדרך פנויה במרחק מספיק כדי לאפשר לו את ביצוע העקיפה ואת המשך הנסיעה בבטיחות ללא הפרעה וללא סיכון לנסיעתו של רכב אחר, וללא הפרעה אחרת לתנועה מכל כיוון שהוא. 2. נוהג רכב לא יעקוף, לא ינסה לעקוף ולא יסייג את רכבו שמאלה או מימנה כדי לעקוף רכב במקרים האלה: א. הראות לקויה או שדה הראייה חסום או מוגבל. ב. הוא נמצא אחרי התמרון א-30 לפני מפגש מסילת ברזל, ועד אחרי מפגש מסילת ברזל. ג. הוא מתקרב אל מעבר חצייה להולכי רגל המסומן על פני הכביש או על-ידי תמרור המצוין מקום מעבר חצייה להולכי רגל, ועד שעבר את מקום מעבר החצייה.	6. עקיפה
	חוסר הוודאות ביחס לסיים העקיפה בזמן צריך לגרום לנהג הרכב הנעקף להאט בנסיעתו, ולהסייג את רכבו לעבר שפת הכביש.	נוהג הרכב הנעקף צריך להבא בחשבון הברזלים אפשריים בין סוגי הרכב השונים בבציעות, ולהסייג את רכבו לעבר שפת הכביש.	נוהג הרכב הנעקף צריך לראות את התמונה כולה, ולשים לב, שתנועה וגדירת עלולה לסכן את הרכב הנעקף.		1. נוהג רכב שנעקף יסייג את רכבו עד כמה שאפשר לשפת הכביש, כדי לאפשר לרכב הנעקף לעקוף בבטחה, ולא יגדיל את מהירות נסיעתו עד לאחר שהרכב הנעקף עבר על פניו.	7. רכב שנעקף

ההיגיון שבבסיס החוק - התשובות לתרגיל

נתחזו את תוכנם של כל חוק או תקנה, ואת היזקה שלם לעקרונות ההתנהגות הבטיחותית.

עקרונות מעטפת הבטיחות (הפער)	עקרון אי-הוודאות והספקנות	עקרון השוני והרב-גוניות	עקרון ההתייחסות הכוללת	עקרון הבולטות	החוק או התקנה	עלילה לרכב וירידה ממנו
חגורת הבטיחות כמקדם ביטחון לכולת לעמוד במצבים שונים, אשר בלעדיה היו יכולים להיות קריטיים ומסוכנים ביותר.	צריך להתייחס בספקנות ובחוסר וודאות למתרחש בדרך ולהתכונן למצבים בלתי שגרתיים, מפתיעים ובלתי מתוכננים.	האדם המתכנן לרדת מהרכב צריך להביא בחשבון, שגם אם הכביש ריק, עלול להגיע רכב אחר ולסכן את היורד מהרכב.	משך הזמן שדרוש לאדם לצאת מהמכונית ארוך יותר ממשך הזמן שבו יכול רכב אחר להפגיע ולסכן את היוצא מהמכונית.	כך הוא יראה וייראה טוב יותר. כך יהיה ניתן להבחין בהולכי הרגל ממרחק רב יותר.	לא ינהג אדם ולא יסע ברכב אלא אם כן הנהג והמוסעים בו חגורים בחגורת בטיחות או רתומים בהתקן ריסון, כאמור בתקנה 8א3, לפי העניין.	8. עלילה לרכב וירידה ממנו
					1. לא ינהג אדם ולא יסע ברכב אלא אם כן הנהג והמוסעים בו חגורים בחגורת בטיחות או רתומים בהתקן ריסון, כאמור בתקנה 8א3, לפי העניין.	9. חובת חגירת חגורת בטיחות
					1. ההולך בכביש, ילך סמוך לשפתו, מצידו השמאלי כשפניו אל התנועה הבאה לקראתו. 2. כאשר קבוצת אנשים צועדת בזמן תאורה בכביש בלתי מואר, חייבים הצועד ראשון והצועד האחרון בקבוצה לצד התנועה לשאת אור נייד או מחזיר אור, הנראה לנהג כלי רכב ממרחק סביר. האחריות לקיום הוראה זו מוטלת הן על מי שארגן את צעידת הקבוצה והן על האחראי עליה בצעידתה.	10. הלילה בכביש

הריגיון שבכביסי החוק - התשובות לתרגיל

נתחו את תוכנם של כל חוק או תקנה, ואת הזיקה שלהם לעקרונות ההתנהגות הבטיחותית.

עקרון מעטפת הבטיחות (הפער)	עקרון אי-הוודאות והספקנות	עקרון השווי והרב-גוויות	עקרון ההתייחסות הכוללת	עקרון הבולטות	החוק או התקנה
אי-היכולת לשמוע יכולה לגרום לעובר הדרך להבחין בהתרחשויות שונות בשלב מאוחר מדי, מבלי לשמור לעצמו מקדם בטיחות מספיק לתגובה.		מאחר שאופי תנועת הולכי הרגל ושל כלי הרכב שונה כל כך, מן הראוי להפריד בין תוואי התנהלותם ולצמצם נקודות מפגש ככל שניתן.	על הולך הרגל לטרק את הסביבה כולה, להסתכל לכל הכיוונים, ולבחון אפשרות בואם של כלי רכב, לעיתים משלזשה או ארבעה כיוונים.	כך הנוהגים ברכב יראו טוב יותר ויראו ממרחק רב יותר.	לא יחצה אדם כביש אלא לאחר שובדק את מצב התנועה בו ונוכח שאפשר לחצותו בבטיחות. 2. אם יש בקרבת המקום מעבר חצויה, מנורה או גשר המיועדים למעבר הולכי רגל, לא יחצה הולך רגל את הכביש אלא בהם. 3. אם אין בקרבת המקום מעבר חצויה, מנורה או גשר כאמור, אך יש בקרבת מקום צומת, יחצה הולך הרגל את הכביש בקרבת צומת. 4. בכל מקרה יחצה הולך רגל כביש במהירות סבירה ובקו ישר והקצר ביותר בין קצות הכביש, ולא יתעכב בכביש שלא לצורך.
מערכת אורות תקינה מגדילה את שווה הראייה של הנהג, ומאפשרת להבחין בו ממרחק רב יותר. באופן כזה אפשר להימנע מהפגעות של הרגע האחרון, ולשמור על מקדם בטיחות ראוי.			מאחר שחוש השמיעה הוא בעל חשיבות גדולה בהתנהלות בדרך, נמנעת באופן קשה היכולת להתייחס למתרחש בסביבה.	כך הנוהגים ברכב יראו טוב יותר ויראו ממרחק רב יותר.	לא ישתמש אדם ברכב אלא אם מערכת האורות שבו מתקנת ומועלת כהלכה.
					12. איסור שימוש באזניות בדרך
					13. חובת החזקת מערכת האורות במצב תקין

הריגיון שבבסיס החוק - התשובות לתרגיל נמתן את תוכנם של כל חוק או תקנה, ואת הזיקה שלהם לעקרונות ההתנהגות הבטיחותית.

עקרון מעטפת הבטיחות (הפער)	עקרון אי-הוודאות והספקנות	עקרון השווי והרב-גוניות	עקרון ההתייחסות הכוללת	עקרון הבולטות	החוק או התקנה	14. עמעים
בחלק מהמקרים העמדת רכב במקומות אסורים יכולה ליצור מצב, שהתרחשויות בעלות משמעות יתגלו ברגע האחרון, ולא יותר הפער הרצוי שיאפשר תגובה בזמן.	כך הוא מבהיר את כוונותיו לנהגים האחרים, ומצמצם אי-ודאות וספק ביחס אליהן (מבהיר להם מה הוא מתכוון לעשות). עתים בתגובה של הנהגים האחרים מאפשר לנהג להיות בטוח שנקלטו כוונותיו, ומרחב אי-הוודאות מצטמצם עוד יותר.			הנהגים ושאר עוברי דרך שמים לב לאורות המשתנים בעוצמתם יותר מאשר לאורות הקבועים בעוצמתם. כלי הרכב המעמס את אורותיו בולט יותר, ומסב אליו את תשומת לב עוברי הדרך.	1. הנהג ברוב מנועי שפנסיו מאירים באור דרך, יעמם אורותיו בכל אחד מאלה - א. הוא נוסע לקראת רכב אחר באותה דרך עד שיעבור אותו רכב אחר, או כשהוא נוסע לקראת רכב אחר הנמצא בדרך סמוכה ועלול לסטור נהג אחר. ב. הוא עוצר. ג. הוא נוסע מאחורי רכב ואולמת אור הדרך שלו מאירה את חלקו האחורי של רכב הנוסע לפניו, אולם מותר לאותת קצרות על-ידי הבהוב אור הדרך, כדי להזהיר את נהג הרכב שלפניו כי בכוונתו לעקוף או לעבור על פניו, ובלבד שלא יאותת כאמור, אם הוא עלול לסטור נהג רכב אחר הבא לקראתו.	15. מקומות אסורים, בעמדה בהעמדה ובחתייה
				בחלק מהמקרים העמדת רכב במקומות אסורים יכולה למונע ראות ונראות של כלי רכב ועוברי דרך שונים.	1. לא יעצור אדם רכב, לא יעמידנו, לא יחנה ולא ישאירו עומד, כולו או חלק ממנו, באחד המקומות המנויים להלן, אלא לשם מניעת תאונה או לשם מילוי אחרי הוראה מהוראות תקנות אלה, או אם סומן בתמזור אחר. ואלה המקומות: א. בצד שמאל של הדרך, אלא אם הכיש הוא חד-סטרי או בניגוד לכיוון הנסיעה. לענין תקנת משנה זו לא יראו בכביש חד-סטרי כביש שהוא חלק מדרך המחלקת על-ידי שטח המפרדה. ב. על מדרכה, למעט במקום שהוסדר להעמדת רכב והחיתו לפי עזר שהותקן על-פי סעיף 77 לפקודה, ובלבד שגותר מעבר להולכי רגל. ג. במקום כניסה לטסה המיועד לכלי רכב, פרט להעלאת נוסעים והורדתם. ד. בתוך מעבר חצייה או בתחום שנים-עשר מטר לפניו.	

הריגיון שבכביסים החוק - התשובות לתרגיל

נמחו את תוכנם של כל חוק או תקנה, ואת היזקה שלהם לעקרונות ההתנהגות הבטיחותית.

עקרון מעטפת הבטיחות (הפער)	עקרון אי-הוודאות והספקנות	עקרון השוני והרב-מניית	עקרון ההתייחסות הכוללת	עקרון הבולטות	החוק או התקנה	16. ריווח בין אופניים לרכב אחר
מאחר שכלי רכב יכול לעצור במתאומיות, נדרש רוח מספיק בין לבין רוכב האופניים שנוסע אחריו, כדי להחזיר זמן לתגובה הולמת.	חוסר הוודאות ביחס לכוונותיו של הנוהג ברכב החונה, וביחס למהירות נסיעתו של הרכב הנעקף.	חובה לשמור על רוח ראוי, כי לא ניתן לדעת מהן כוונותיו של הרכב הסמוך, והוא עלול לעצור במתאומיות.			הרוכב על אופניים ישמור על ריווח בין לבין רכב הנוסע לפניו, כדי שיוספיק להיעצר מיד וללא חשש תאונה, במקרה של עצירה או מתן אות על-ידי הרכב שלפניו.	
	חוסר הוודאות ביחס לכוונותיו של הנוהג ברכב החונה, וביחס למהירות נסיעתו של הרכב הנעקף.	צורך שנוולד מתוך השוני הרב בין אופניים לכלי רכב אחרים.			הרוכב על אופניים ירכב קרוב ככל האפשר לשפת הימנית של הכביש, וינהג בזהירות, ובמיוחד בעוברו רכב העומד או בעוקפו רכב הנוע באותו כיוון.	17. נסיעה בצד ימין
	השוני הרב בין האופניים לכלי רכב אחרים מוליד את הצורך בנתיבי תנועה נפרדים.				1. לא ירכב אדם על אופניים על מדרכה או על חלק מהדרך המיועד להוליך רגל בלבד. אולם, מותר להוליך רגל להסיע אופניים על המדרכה אם אין בכך הפרעה להוליכי רגל. 2. הקצה בדרך שביל מיוחד לאופניים וסומן בתמרוך מתאים, לא ירכב רוכב אופניים בכל חלק אחר של הדרך אלא באותו שביל.	18. רכיבה על אופניים במקומות

הרזגיון שבבסיס החוק - התשובות לתרגיל נתחו את תוכנם של כל חוק או תקנה, ואת הזיקה שלהם לעקרונות ההתנהגות הבטיחותית.

עקרון מעטפת הבטיחות (הפער)	עקרון אי-הוודאות והספקנות	עקרון השוני והרב-מניות	עקרון ההתייחסות הכוללת	עקרון הבולטות	החוק או התקנה	19. ריווח בין רכב
יש לשמור על ריווח בין כלי הרכב הנסעים זה אחרי זה, כי כלי הרכב שמקדים עליל לעצור במתאמיות. הריווח נועד להותיר זמן לרכב הנסע מאחור כדי להגיב באופן חולם למצב.		חובה לשמור על ריווח ראוי, כי לא יודעים מתי כוונתי של הרכב הסמוך, והוא עלול לעצור במתאמיות.	מאחר שהמדרכה מקובלת כנחלתם של הולכי הרגל, יש להביא זאת בחשבון. שהרי, אם לא יכבד הנהג נורמה זו הוא יסכן את הולכי הרגל.	מאחר שהרכב אינו נראה בצאתו מהחצר, מדרך גישה לבית וכד', רצוי שיעצור, יחכה ויבטיח שכלי הרכב החולפים יבחינו בו.	א. לא הוצב תמרוז המורה על מתי זכות קדימה בצומת או על עצירה לפני הצומת בכיוון הנסיעה של נוהג הרכב, יחולו הוראות אלה: 1. נתקברו לצומת כמה כלי רכב מצדדים שונים, ייתן נוהג הרכב את זכות הקדימה לכלי רכב הבאים מימין. 2. נוהג רכב היוצא מדרך עפר ועומד להיכנס לדרך סלולה או לחצותה, ייתן זכות קדימה לרכב המתקרב בדרך הסלולה. ב. נוהג רכב היוצא מחצרים, מדרך גישה לבית, מתחנת דלק, מתחנת שירות, ממקום חנייה לכלי-רכב וכיוצא באלה, או מכל מקום שאינו דרך, והוא עומד להיכנס לדרך או לחצותה: 1. יאט ואף יעצור במידת הצורך, כדי לאפשר להולכי רגל לעבור בבטחה, לפני שיעלה על המדרכה או על שול הדרך. 2. יאט וייתן זכות קדימה לכלי רכב המתקרבים באותו כביש לפני שייכנס לכביש.	20. רכב המתקרב או נכנס לצומת או דרך